

ประมาททางละเมิดเกี่ยวกับอาญาอย่างไร

เนื่องจากกฎหมายได้แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ กล่าวคือ

๑. กฎหมายมหาชน คือ กฎหมายซึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน
๒. กฎหมายเอกชน คือ กฎหมายซึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับ

เอกชน

๓. กฎหมายระหว่างประเทศ คือ กฎหมายว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง

นอกจากนี้ ท่านศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ยังได้แบ่งกฎหมายออกเป็นกฎหมายที่เป็นบทบังคับและไม่เป็นบทบังคับ กฎหมายที่เป็นบทบังคับหมายความว่าถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ไม่ยอมให้คู่กรณีตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ เป็นบทบังคับเด็ดขาด การฝ่าฝืนกฎหมายที่เป็นบทบังคับนี้ย่อมกระทำให้เกิดผลร้ายหรือได้รับโทษเสมอไป ส่วนกฎหมายที่ไม่เป็นบทบังคับ หมายถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ยอมให้คู่กรณีตกลงเป็นอย่างอื่นได้ คือ คู่กรณีสามารถตกลงทำสัญญากันมีข้อความแย้งหรือขัดกับบทกฎหมายดังกล่าวได้ กฎหมายประเภทนี้มีสภาพบังคับ (SANCTION) เหมือนกัน กล่าวคือ ถ้าคู่กรณีมิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว ก็ต้องบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัตินั้น และการฝ่าฝืนยอมทำให้เกิดผลร้ายหรือได้รับโทษเหมือนกัน

ในส่วนที่จะกล่าวถึงนี้ คือประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญานั้นจัดเป็นกฎหมายมหาชนหรือกฎหมายที่เป็นบทบังคับ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเสมอไป ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นเป็นกฎหมายเอกชน หรือกฎหมายที่มีไม่บังคับ

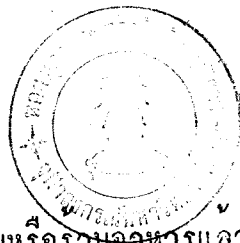
^๑หยุต แสงอุทัย, คำบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ ๔, พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔) หน้า ๑๐๕.

เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เอกชนต่อ เอกชน และเป็น เรื่องที่ผู้กระทำได้ตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

ตามกฎหมายอังกฤษได้มีหลักว่า ความรับผิดชอบสำหรับความประมาทเลินเล่อในคดีอาญา ไม่เหมือนกับความประมาทเลินเล่อในคดีแพ่ง ในคดีแพ่งการกระทำที่เสียหายโดยประมาทไม่มีปัญหาถึง mens rea (อาชญาเจตนา) ของผู้ละเมิด คือผู้ละเมิดจะต้องรับผิดชอบในคดีอาญาใหม่ทดแทนในเมื่อเขาได้กระทำหรือละเว้นไม่กระทำสิ่งใด ซึ่งตามธรรมดาแล้วบุคคลสามัญชนธรรมดาจะไม่ฟังกระทำหรือละเว้น แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าผู้ละเมิดได้กระทำด้วยการตัดสินใจที่ดีที่สุดของเขาแล้ว ก็ยังไม่เป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดไปได้ ส่วนในคดีอาญาคความรับผิดชอบของจำเลยจะถูกลงโทษยอมแล้วแต่ว่าจำเลยมีอาชญาเจตนาหรือไม่ โดยดูว่าเขามีความประมาทในทางอาญา ซึ่งตามความเห็นลูกขุนเห็นว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งควรที่จะลงโทษทางอาญาหรือไม่^๒

ตามกฎหมายอเมริกัน จำเลยอาจถูกลงโทษฐานประมาทเลินเล่อในเมื่อกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ความปราศจากความระมัดระวังหรือความประมาททางอาญานี้ได้เข้าสวมแทนที่อาชญาเจตนาของการกระทำผิดทั่ว ๆ ไปที่ได้กระทำโดยเจตนาการกระทำโดยไม่เอาใจใส่หรือไม่ระมัดระวังตามควร ซึ่งควรปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่ ย่อมถือว่ามิใช่อาชญาเจตนาในความผิดฐานประมาท บุคคลซึ่งประมาทหรือเลินเล่อ ชุ่มชามอย่างร้ายแรง หรือทำการเกิน ๆ ไปยอมเปิดช่องโอกาสเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตราย ซึ่งถือได้ว่ามิใช่อาชญาเจตนาในคดีประมาทเลินเล่อ แต่อาชญาเจตนาในความผิดฐานประมาทนี้จะนำมาใช้ในเจตนาพิเศษไม่ได้ อาชญาเจตนาในความผิดฐานประมาทเลินเล่อได้สันนิษฐานจากการกระทำหรือการละเว้นโดยประมาท อาชญากรรมต้องมีเจตนาและการกระทำสัมพันธ์กัน เว้นแต่ในอาชญากรรมที่ไม่ต้องมีเจตนา หลักในเรื่อง trespass ab initio (การที่บุคคลมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นเพื่อความประสงค์บางประการ และเมื่อเข้าไปแล้วเขาได้ทำบางสิ่งซึ่งเขาไม่มีสิทธิจะทำได้ ถือว่าเป็น trespass ab

^๒ วัง วีระพงศ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ ๒, พระนคร: ไทยพิมพ์โรงพิมพ์ อักษรสารการพิมพ์, ๒๕๑๔) หน้า ๑๓๕.

initio "บุกรุกมาแต่คน" เช่นเข้าไปในโรงแรมหรือร้านอาหารแล้วลักของ ๆ เขาไป
เป็นต้น) ซึ่งนำไปใช้ในกฎหมายอาญาไม่ได้^๓

เกี่ยวกับการกระทำความผิดในทางละเมิดนั้น ตามกฎหมายไทยถือเป็นการ
กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะเป็นกรณีที่เอกชนฝ่ายหนึ่งก่อ
ความเสียหายให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ในความผิดอันเกิดจากละเมิดนั้น สภาพบังคับก็คือ
ฝ่ายที่ก่อความเสียหายจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายซึ่งถ้าสังเกตการกระทำ
ความผิดอันเกิดจากละเมิด จะเห็นได้ว่าไม่ว่าประการใดก็ตาม ความเสียหายอันเกิดจาก
การละเมิดนั้นอาจเป็นความผิดทางอาญาคด้วย เช่น ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน
หรือในสิทธิ ชื่อเสียง เป็นต้น เหล่านี้มันจะเป็นความผิดทางอาญา ก็ยังมีความผิดทางแพ่ง
คือละเมิดปนอยู่ด้วยนั่นก็คือ จำเลยจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย

สำหรับในกรณีที่ว่าประมาทในทางละเมิดเกี่ยวกับอาญาอย่างใดนั้น คงได้
กล่าวมาแล้วแล้วว่า ความหมายของความประมาทในทางละเมิดนั้น เราอาศัยบท
วิเคราะห์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๕ วรรค ๔ มาใช้สำหรับศาลในกรณีวินิจฉัย
ความผิดอันเกิดจากประมาทแต่ถึงกระนั้นก็ดี ความผิดตามกฎหมายอาญาที่เกิดจากการ
กระทำโดยประมาท อาจเป็นความผิดฐานละเมิดได้ และในบางกรณีการกระทำความผิด
ในทางละเมิดอาจจะไม่เป็นความผิดในทางอาญา เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะจุดประสงค์ของ
กฎหมายทั้ง ๒ ลักษณะนั้นแตกต่างกันนั่นเอง เช่น ในกรณีหมิ่นประมาทในทางอาญาจะต้อง
กระทำโดยเจตนา แต่สำหรับในทางแพ่ง การหมิ่นประมาทในทางแพ่งถ้ากระทำโดยประมาท
ผู้หมิ่นประมาทก็ยังคงรับผิดชอบ^๔

นอกจากนี้แล้ว ในลักษณะของการพิจารณาคดีนับเป็นเหตุหนึ่งซึ่งทำให้กฎหมาย
ทั้ง ๒ ลักษณะต้องเกี่ยวเนื่องกัน นั่นคือ การพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แต่ใน
ขั้นแรกนี้จะขอกล่าวถึงจุดประสงค์ของกฎหมายทั้ง ๒ ลักษณะก่อน กล่าวคือ

^๓ วังษ์ วีระพงศ์ เรื่องเดิม หน้า ๑๔๐

^๔ วารี นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด
จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๕), หน้า ๑๐๗.

๒.๑ จุดประสงค์ในกฎหมายอาญาเกี่ยวกับกรณีประมาท

เนื่องจากกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนว่าด้วยความผิดและโทษทางอาญา เป็นบทบัญญัติถึงความเกี่ยวพันระหว่างรัฐกับเอกชน แม้การกระทำความผิดบางอย่างจะได้กระทำโดยตรงต่อเอกชนให้ได้รับอันตรายเสียหายก็ดี การกระทำความผิดนั้นก็ยังคงได้ชื่อว่าการกระทบกระเทือนต่อมหาชนส่วนรวม ถึงขนาดที่รัฐต้องเข้าดำเนินการป้องกันและปราบปรามเอง โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษ ยกเว้นแต่ความผิดบางประเภทที่เรียกว่าความผิดอันยอมความได้เท่านั้น ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะประกอบด้วยเหตุผลบางประการ ควรที่รัฐจะเข้าดำเนินการก็ต่อเมื่อเอกชนผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ขึ้นก่อน^๕

เมื่อความผิดอาญาเป็นความผิดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการปราบปราม จึงจำเป็นต้องตราบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้มหาชนได้รู้ถึงหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดควรเว้นการกระทำ และเพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในการกระทำผิด รู้จักเข็ดหลาบไม่กระทำความผิดอีกต่อไป จึงต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษ ซึ่งท่านศาสตราจารย์จิติ ติงศภิตย์ ได้กล่าวอธิบายไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการลงโทษนั้นก็เพื่อ

๑. เป็นการกระทำตอบแทนต่อการกระทำความผิด คือ เป็นการแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นนิสัยของปุถุชนคนธรรมดา

๒. เป็นการป้องกันสังคม ซึ่งอาจเป็นการป้องกันทั่วไป ได้แก่

ก. การปราบปรามไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นคิดทำผิดขึ้นอีก ไม่ให้คนอื่นเอาอย่างทำผิดอย่างนั้นขึ้นบ้าง (ฎีกาที่ ๑๕๕/๒๔๕๗, ๒๖๑/๒๔๕๗)

ข. ความมั่นคงของชุมชน โดยแสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่ยอมให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น

หรืออาจเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ คือ

---

^๕จิติ ติงศภิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑ ตอนที่ ๑, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๐๕) หน้า ๒

ก. การป้องกัน ไม่ให้ผู้นั้นทำผิดได้อีกโดยตลอดไป เช่น ประหารชีวิต หรือโดยชั่วคราว เช่น ชังไว้มีกำหนดเวลา

ข. คัดนิสัย ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี

ท่านศาสตราจารย์จิตติ ตึงศภัทัย ได้กล่าวอธิบายต่อไปว่า ความมุ่งหมายต่าง ๆ นี้ อาจมีน้ำหนักต่างกันแล้ว แต่กาลละและเหตุการณ^๒ ผู้เขียนเห็นว่า นอกจากความมุ่งหมายของการลงโทษจะหนักต่างกันแล้ว แต่กาลละและเหตุการณ^๓ตามที่ท่านศาสตราจารย์จิตติ ตึงศภัทัย กล่าวแล้ว ความหนักเบา นั้นย่อมขึ้นอยู่กับสังคมหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งด้วย เพราะขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีต่างกัน

ส่วนโทษในทางอาญานี้ได้แก่ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน สำหรับในกรณีความผิดอันเกิดจากการกระทำโดยประมาทในทางอาญานั้น โดยปกติการกระทำ ความผิดทางอาญามีหลักอยู่ว่า ผู้กระทำจะต้องมีเจตนากระทำความผิด จึงจะมีความผิดตามกฎหมายอาญา แต่มีข้อยกเว้นสำหรับกรณีที่ไม่บุคคลไม่จำเป็นต้องมีเจตนาที่ต้องรับผิดชอบ กล่าวคือ

๑. ในกรณีกระทำโดยประมาท เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยประมาท เช่น ในมาตรา ๒๕๑ มาตรา ๓๐๐ มาตรา ๓๑๑ มาตรา ๓๕๐ เป็นต้น
  ๒. ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติได้ชัดแจ้งว่าต้องรับผิดชอบ แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา
  ๓. ในกรณีความผิดลหุโทษ
- ด้วยเหตุนี้ การกระทำความผิดอันเกิดจากความประมาท จึงเป็นข้อยกเว้นสำหรับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งท่านอาจารย์วิจิตร ลุฬิตานนท์ ให้ความเห็นว่า "พิจารณาโดยผิวเผิน การกระทำโดยประมาทนี้ไม่น่าจะลงโทษเพราะไม่มีเจตนาชั่วร้ายแต่การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจนเป็นประเทศชาติ จำเป็นต้องมีการบังคับให้ทุกคนต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร เพื่อช่วยกันรักษานโยบายสันของสังคม"

^๒จิตติ ตึงศภัทัย, เรื่องเกม, หน้า ๑๒, ๑๓

^๓วิจิตร ลุฬิตานนท์ กฎหมายอาญา ภาค ๑, (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๗), หน้า ๑๒๗.

เพราะฉะนั้น การกระทำความผิดอันเกิดจากความประมาทในทางอาญา จึงถือเป็นความผิดอย่างหนึ่งแต่เนื่องจากการกระทำโดยไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งเป็นภัยน้อยกว่ากระทำโดยเจตนา กฎหมายจึงลงโทษเบากว่า^๔ แต่อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า การกระทำความผิดอันเกิดจากความประมาทตามกฎหมายอาญานั้นแม้จะเป็นข้อยกเว้นสำหรับความผิดในกฎหมายอาญาก็ตาม เมื่อจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายในกฎหมายอาญา คือการลงโทษ เพื่อมิให้บุคคลกระทำ ความผิด เช่นนั้นอีก ในการกระทำโดยประมาทก็เช่นกัน ผู้กระทำจะต้องใช้ความระมัดระวัง มากกว่าการกระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะอื่น ๆ มิเช่นนั้นแล้วถ้าหากมีความผิดเกิดจากการกระทำโดยประมาทขึ้นตามกฎหมาย ผู้กระทำก็ต้องถูกลงโทษเช่นกัน ท่าน Lord Atkin ได้กล่าวว่า ในทางอาญานั้นระดับของความระมัดระวังจะมีระดับสูงกว่าธรรมดา^๕

๒.๒ จุดประสงค์ในทางละเมิดเกี่ยวกับกรณีประมาท

เมื่อความรับผิดอันเกิดจากการกระทำโดยละเมิดเป็นลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างเอกชนต่อเอกชน ความเกี่ยวพันในที่นี้ก็คือการเป็นหนี้ในค่านการชดเชยค่าเสียหาย ดังนั้นไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะก่อความเสียหายขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม จุดมุ่งหมายของกฎหมายก็คือ ต้องชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย

สำหรับกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการกระทำโดยประมาทในทางละเมิดนั้น โอกาสที่การกระทำความผิดอันเกิดจากความประมาท ย่อมมีได้ง่ายในสังคมปัจจุบันที่ความเจริญทางทันวัตถุและอุตสาหกรรมกำลังก้าวหน้าขึ้นทุกวัน และปรากฏว่ามีคดีเป็นจำนวนมากที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อในกรณีละเมิด แต่การกระทำโดยประมาทเลินเล่อนี้ แม้ผู้กระทำจะมีได้จงใจให้เกิดความเสียหายขึ้น เมื่อความเสียหายเกิดจากการขาดความระมัด

^๔ วิจิตร ลุทธิกานนท์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๘

^๕ J. Charlesworth, Charlesworth on Negligence (4th ed. London: Sweet & Maxwell Ltd., 1962), p. 5.

ระวัง เป็นผลให้ผู้อื่นต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้น ผู้กระทำก็ย่อมต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายให้กับเขาเช่นกัน ดังนั้นจุดประสงค์ของการกระทำความผิดซึ่งเกิดจากความประมาทในกรณีละเมิด ก็คือ ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายนั่นเอง

อนึ่ง เนื่องจากการกระทำความผิดโดยประมาทในทางละเมิดนี้ เป็นการกระทำความผิดที่ผู้กระทำมิได้ตั้งใจ แต่กระทำไปโดยการขาดความระมัดระวัง เพราะฉะนั้นในส่วนที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของศาลแล้ว ส่วนมากศาลจะพิจารณาให้จำเลยต้องชดเชยค่าเสียหายน้อยกว่าการกระทำโดยเจตนา

๒.๓ ผลต่อเนื่องระหว่างกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งในกรณีประมาท

แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะจัดเป็นกฎหมายมหาชน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจัดเป็นกฎหมายเอกชน ซึ่งเป็นคนละประเภทก็ตาม แต่ทั้งนี้มิใช่ว่ากฎหมายทั้ง ๒ ประเภทจะไม่มีส่วนสัมพันธ์กันเสียทีเดียว ทั้งนี้เพราะการกระทำความผิดอย่างหนึ่งนั้น นอกจากผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษทางอาญาแล้ว การกระทำนั้นเองถ้าก่อความเสียหายให้กับผู้อื่น ผู้เสียหายย่อมเกิดหนี้ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่งในอันที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายด้วย แต่กระนั้นก็มีผู้กล่าวว่า กฎหมายอาญานั้นมีประโยชน์ในทางที่จะบังคับให้การเป็นไปตามกฎหมายแพ่ง คำกล่าวนี้ ท่านอาจารย์วิจิตร ลุธิธานนท์ ไม่เห็นด้วย ท่านได้แสดงความเห็นไว้ว่า "คำกล่าวข้างต้นนั้นไม่ถูกต้อง เพราะกฎหมายอาญาเองก่อให้เกิดหนี้ขึ้นเหมือนกัน ไม่ใช่เป็นกฎหมายในทางบังคับโทษอย่างเดียวเท่านั้น กฎหมายแพ่งเองก็เป็นกฎหมายที่มีลักษณะบังคับเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีบังคับหน้าที่ ซึ่งเกิดขึ้นโดยกฎหมายแพ่งเอง เช่น เมื่อลูกหนี้ปฏิเสธไม่ยอมเสียค่าสินไหมทดแทนเพื่อบังคับให้เป็นไปตามหน้าที่ ย่อมมีบทบังคับไว้ในกฎหมายแพ่ง ข้อที่ต่างกันอันน่าจะสำคัญน่าจะเป็นว่า กฎหมายอาญามุ่งที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงความสุขของเอกชนเป็นส่วนตัว แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายทั้ง ๒ นี้ ย่อมมีความสัมพันธ์กันอยู่ด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในเรื่องเกี่ยวกับวงการฟองคักแห่งที่เกี่ยวเนื่องกับคคิอาญา"^{๑๐}

และในกรณีการกระทำความผิดในทางละเมิดนี้ท่านอาจารย์วงษ์ วีระพงศ์
ได้อธิบายไว้ว่า "ละเมิดและความผิดอาญา เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายด้วยกันทั้ง ๒ อย่าง
ความผิดอาญาอาจไม่เป็นละเมิด ในทางแพ่งก็ได้ เช่น ความผิดฐานพยายามฆ่าคนโดยยิง
เขาไม่ถูก พาอาวุธไปในทางสาธารณะโดยไม่มีเหตุสมควร ฯลฯ ความผิดอาญาแม้ผู้
เสียหายไม่เสียหายก็อาจลงโทษได้ ส่วนละเมิดในทางแพ่งต้องมีการเสียหาย และอาจไม่
เป็นความผิดในทางอาญา เช่น ชับรดชนรดคนอื่นโดยประมาท การกระทำบางอย่างอาจ
เป็นทั้งความผิดอาญาและละเมิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมิ่นประมาท
กูหมิ่น (คำ) ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก"^{๑๑}

ในเรื่องที่เกี่ยวกับความประมาทนั้น เมื่อกฎหมายลักษณะละเมิดมีกล่าวถึง
บทวิเคราะห์ที่พิพม์ไว้ จำต้องไขบทวิเคราะห์ที่ความหมายคามกฎหมายลักษณะอาญา
มาตรา ๕๓ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรค ๔ แล้ว จึงนับได้ว่าประมาท
ในทางละเมิดมีความเกี่ยวพันกันในแง่ของบทวิเคราะห์ที่พิพม์ประการหนึ่ง ซึ่งในกรณีที่ความผิด
เกิดจากการกระทำโดยประมาทในทางอาญาแล้วเกิดความเสียหายขึ้นก็ถือว่าเป็นการกระทำ
โดยประมาทในทางละเมิดเช่นกัน แต่ถึงแม้จะมีความเกี่ยวเนื่องกันดังกล่าวก็ดี น่าพิจารณา
ถึงความเห็นของท่านศาสตราจารย์ ดร. จีที เศรษฐบุตร ซึ่งกล่าวว่า "กฎหมายความรับ
ผิดชอบทางละเมิดต้องเพ่งเล็งถึงฝ่ายผู้เสียหายเป็นส่วนใหญ่ ควรจะตีความให้เป็นประโยชน์
แก่เขาด้วย ไม่ใช่เอากฎหมายอาญาซึ่งตีความโดยเคร่งครัด ซึ่งดูความเจตนาของผู้ผิดมา
ประกอบการวินิจฉัยด้วย" ทั้งนี้ท่านได้ยกตัวอย่างให้เห็นชัดในกรณีเด็กไม่รู้เคียงเสาหรือผู้
วิกลจริตอย่างร้าย ไล่เอาไฟจุดบ้านเขา อาจฟังได้ว่ากรกระทำนั้นไม่ผิดฐานละเมิดเพราะ
แม้ความเสียหายจะเกิดขึ้นก็จริง แต่ผู้กระทำไม่มีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งถ้าถือว่า
เขาไม่ประมาทเลินเล่อก็ต้องเรียกว่าเขาไม่ผิดกฎหมาย และถ้าถือเช่นนั้นก็เท่ากับทำให้
กฎหมายมีช่องว่าง ปล่อยความอยุติธรรมให้เกิดขึ้น เพราะผู้เสียหายไม่สามารถจะฟ้องร้อง

^{๑๐} วิจิตร ดุลิตานนท์ เรื่องเกม, หน้า ๕.

^{๑๑} วงษ์ วีระพงศ์ เรื่องเกม, หน้า ๒๕.

ผู้ใดได้ จะฟ้องร้องบิดามารดาของเด็กหรือผู้อนุญาตผู้วิกลจริตก็ฟ้องร้องไม่ได้ เพราะเด็กหรือคนวิกลจริตไม่ละเมิดเสียแล้ว ฐานะของบิดามารดาหรือผู้อนุญาตเด็กดังกล่าวเป็นคิกว่า เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรักษาสัตว์แทนเจ้าของ ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายของสัตว์เสมอ^๒

จากความเห็นของท่านศาสตราจารย์ ดร. จีค เศรษฐบุตร จึงเป็นข้อคิดให้เห็นว่า ความผิดทางละเมิดควรพิจารณาถึงความเสียหายเป็นหลักใหญ่ เพราะในบางกรณีผู้กระทำความเสียหายนั้นเป็นเด็กไร้เดียงสาหรือวิกลจริตแล้ว การกระทำของเขาเหล่านั้นย่อมปราศจากความประมาทหรือจงใจ ซึ่งเมื่อไม่มีความผิดตามกฎหมายอาญาแล้ว ก็จะมีผลในคดีแพ่งคือผู้กระทำหรือบิดามารดา ผู้อนุญาตของเขา จะไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น ๆ ด้วย ซึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร. จีค เศรษฐบุตร ถือว่าจะ เป็นช่องว่างของกฎหมายและไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าหากมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้น จะต้องพิจารณาคำกฎหมายอาญา มาตรา ๙๓ ซึ่งบัญญัติว่า "เด็กอายุไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ" และตามมาตรา ๖๕ วรรคแรก บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรับผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตพั่นเพี้ยน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น" เมื่อพิจารณาจากมาตราทั้ง ๒ ตามกฎหมายอาญา เขาเหล่านั้นไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็จริงอยู่ แต่สำหรับในทางแพ่ง มาตรา ๔๒๕ บัญญัติว่า "บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด..." เพราะฉะนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่น่ามีปัญหาอะไร และศาลฎีกาได้พิพากษาไว้ในฎีกาที่ ๙๔๐/๒๔๘๓ ระหว่างนายขุน โจทก์ นายข้าว จำเลย คดีได้ความว่า จำเลยเป็นคนวิกลจริต ใช้มีคพร้าพันภริยาโจทก์ตาย โจทก์ฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบ แม้จะไต่กระทำโดยวิกลจริต จำเลยฎีกาว่าการกระทำของคนวิกลจริตถือไม่ได้ว่ากระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติให้ถือตั้งจำเลย

^๒จีค เศรษฐบุตร "กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล" นิติศาสตร์ เล่ม ๓
คอน ๒ (กันยายน, ๒๕๑๔), หน้า ๖๔.

ฎีกามา ศาลล่างพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบแล้ว" แต่อย่างไรก็ตาม ในต่างประเทศหลายประเทศถือว่าเด็กไม่ต้องรับผิด เช่น บพ.เยอรมัน ญี่ปุ่น ในเรื่องคนวิกลจริตก็เช่นกัน

ในเรื่องระดับหรือมาตรฐานของความระมัดระวัง เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งควรนำมาพิจารณาเช่นกัน เพราะตามกฎหมายอาญานั้นระดับของความระมัดระวังจะต้องมีระดับสูงกว่าในทางแพ่ง จากคดี R v. Bateman ทาน Lord Hewart C.J. ได้กล่าวไว้ว่า "ถ้า ก.กระทำให้ ข.ตายโดยประมาทแล้ว ในทางแพ่งโจทก์ต้องนำสืบว่า ก.มีหน้าที่ต่อ ข.ที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง และการไม่ใช้ความระมัดระวังนั้นเป็นเหตุให้ ข.ตายในทางแพ่งจะต้องพิสูจน์ว่า ก.ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอจน เพราะในแง่ของความรับผิดทางแพ่งมุ่งถึงความเสียหายเท่านั้น"^{๑๓}

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่าง คดีแพ่งและคดีอาญาคั่งที่โลกกล่าวมาแล้วนั้น ผลต่อเนื่องระหว่างกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งในกรณีประมาท ซึ่งต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือ การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๔ บัญญัติว่า

"ในการพิพากษาคดีขอความรับผิด เพื่อละเมิดและกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าศาลไม่จำเป็นต้องคำนึงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญา อันว่าด้วยการที่จะต้องรับโทษและไม่จำเป็นต้องพิเคราะห์ถึงการที่ผู้กระทำผิดต้องค่าพิพากษาลงโทษทางอาญาหรือไม่"

แต่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า "ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา"

จะเห็นได้ว่าโดยปกติการพิจารณาคดีส่วนแพ่งจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาก็จริงอยู่ แต่เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๔ บัญญัติไว้ดังกล่าวเช่นนั้น แสดงให้เห็นว่าเป็นกรณีพิเศษต่างหากไปจากมาตรา ๔๖ ทั้งนี้ก็เพราะจุดมุ่งหมายของกฎหมายทั้ง ๒ ลักษณะนั้นแตกต่างกันดังกล่าวนำแล้ว และมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่า ตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ มิได้บัญญัติให้ศาลงดครอคดีแพ่งไว้ทั้ง

^{๑๓}Charlesworth, op. cit., p. 5.

ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ศาลจะพิพากษาคดีแพ่งไปโดยไม่รอฟังคดีอาญาก็ได้ (ฎีกาที่ ๑๐๘๕/๒๕๕๘, ๑๒๒๙/๒๕๕๘, ๕๗๗/๒๕๕๕)

ในส่วนที่เกี่ยวกับความประมาทก็เช่นกัน เมื่อการกระทำความผิดนั้นเกิด เพราะความประมาท ซึ่งมีความผิดตามกฎหมายอาญาและเกิดความเสียหายขึ้นด้วยนั้น ถ้าหากคดีนั้นได้นำมาฟ้องต่อศาลส่วนแพ่ง ศาลคดีแพ่งก็สามารถวินิจฉัยไปได้เลยหรือถ้า หากคดีนั้นได้ฟ้องยังศาลอาญาแล้ว ในการวินิจฉัยคดีแพ่งศาลก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดตามกฎหมาย อาญา แต่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๗ ที่ว่าคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้อง เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะไปกลับข้อเท็จจริงที่จำต้องรับฟังตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ได้ เช่นฎีกา ๗๗๒/๒๕๐๓ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ผลต่อเนื่องระหว่างกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งเกี่ยวกับ กรณีประมาทจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวกันดังนี้ คือ

๑. ในแง่ของบทวิเคราะห์ศัพท์
๒. ในแง่ระดับของความประมาท
๓. ในแง่ของการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย